Når nordmenn spiller på trav- eller galoppløp, er det ikke et fritt marked der hvem som helst kan tilby spill på hest. Tilbudet er samlet hos Stiftelsen Norsk Rikstoto, som har en særskilt rolle i den norske enerettsmodellen. Det kan virke som en teknisk ordning for en smal del av spillmarkedet, men den handler om større spørsmål: Hvordan skal pengespill reguleres? Hvem skal kunne tjene **ringeriksavisa.no** penger på spill? Og hvordan bør staten kontrollere virksomheten?

Svaret på hvorfor Norge har enerett på hestespill, er derfor ikke bare at staten ønsker å styre et marked. Modellen er begrunnet med hensyn til ansvarlig spill, kontroll med pengestrømmer og muligheten til å la overskudd komme bestemte samfunnsformål til gode. Samtidig reiser ordningen spørsmål om styreverv, politiske forbindelser og økonomiske interesser. For å forstå systemet er det nyttig å skille mellom enerett, statlig eierskap og offentlig oppnevning – tre ting som ofte blandes sammen.

Hva betyr enerett på hestespill?

Enerettsmodellen innebærer at noen utvalgte aktører får tillatelse til å tilby pengespill i Norge, i stedet for at markedet åpnes for et stort antall kommersielle selskaper. Norsk Tipping og Stiftelsen Norsk Rikstoto har ulike roller innenfor denne modellen. Rikstoto er knyttet til pengespill på hest, mens Norsk Tipping tilbyr en rekke andre spill.

Uttrykket «enerett hesteløp» brukes ofte som en kortform, men det er viktig å være presis: Rikstoto har ikke enerett på å arrangere alle hesteløp. Eneretten gjelder i hovedsak tilbudet av regulerte pengespill på hest i Norge. Hesteløpene er idretts- og konkurransearrangementer; spillene på resultatene er en egen, regulert aktivitet.

Eneretten betyr heller ikke at Rikstoto kan drive uten vilkår. Virksomheten er underlagt lovverk, tillatelser og krav til blant annet ansvarlig spill. Myndighetene kan føre tilsyn, og aktøren må forholde seg til regler om hvordan spill tilbys og markedsføres. Det er altså ikke et fravær av regulering, men en modell der reguleringen skjer gjennom et begrenset antall tillatte tilbydere.

Hvorfor velger Norge en enerettsmodell?

Begrense skade fra pengespill

Et hovedargument for enerettsmodellen er at pengespill kan føre til økonomiske og personlige problemer. Jo flere aktører som konkurrerer om kundene, desto sterkere kan insentivet bli til å tilby flere spill, øke markedsføringen eller gjøre det enklere å spille oftere. En begrenset modell skal gjøre det lettere for myndighetene å stille tydelige krav til ansvarlighet og følge med på hvordan spillene utvikler seg.

Dette betyr ikke at enerett automatisk fjerner spilleproblemer. Folk kan fortsatt tape penger, og spillprodukter kan være risikofylte. Men når tilbudet er samlet hos et mindre antall regulerte aktører, har staten i prinsippet bedre mulighet til å sette rammer for spillene og kreve tiltak for å forebygge skade. Hvor godt dette fungerer, avhenger av praksis, tilsyn og om tiltakene faktisk når dem som trenger dem.

Kontroll med markedet og pengestrømmene

Et annet argument handler om kontroll. Staten ønsker oversikt over hvem som tilbyr pengespill i Norge, hvilke vilkår som gjelder, og hvordan inntekter og overskudd håndteres. I et åpent marked kan det være mer krevende å føre tilsyn med mange tilbydere, særlig dersom selskaper er etablert utenfor Norge.

I'll be honest with you: rikstoto er samtidig knyttet til hestesporten på en måte som gjør spillinntektene relevante for næringen. Pengespillene bidrar til finansieringen av hestevirksomhet og aktiviteter knyttet til sporten. Det er et politisk valg at spill ikke bare skal være en kommersiell tjeneste, men også kunne støtte bestemte formål. Denne koblingen er en del av begrunnelsen for at hestespill behandles særskilt.

Ikke fri konkurranse, men heller ikke automatisk «statlig spill»

Det er lett å omtale alle enerettsaktørene som «staten». Men organisasjonsformene er forskjellige. Norsk Tipping er et statlig eid aksjeselskap. Stiftelsen Norsk Rikstoto er, som navnet sier, en stiftelse. Den er ikke et ordinært aksjeselskap der staten eier aksjene på samme måte som i Norsk Tipping.

Det betyr ikke at Rikstoto står utenfor offentlig regulering. Eneretten og spillvirksomheten er regulert, og staten har en sentral rolle gjennom lovverk, tillatelser og tilsyn. Men når man diskuterer eierskap og oppnevning, må man være nøye med hvilken organisasjon man snakker om. Statlig kontroll med et felt er ikke det samme som statlig eierskap til alle aktørene i feltet.

Statlig eierskap og oppnevning: Hva er forskjellen?

Norsk Tipping gir et tydelig eksempel på hvordan statlig eierskap fungerer. Selskapet er eid av staten, og eierrollen utøves gjennom generalforsamlingen. Generalforsamlingen er selskapets øverste organ. Den behandler blant annet saker som hører til eierstyringen, og velger styret i tråd med de gjeldende reglene.

For å undersøke hva som faktisk ble besluttet, kan lesere bruke PDF-protokoll fra Norsk Tippings generalforsamling på regjeringen.no. En protokoll er en primærkilde: Den viser hvilke saker som var på dagsordenen, hvilke vedtak som ble gjort, og hvem som deltok eller ble valgt, slik det er dokumentert. Det er bedre enn å basere seg på en løs omtale av hvem som «skal ha fått» et verv.

Rikstoto har en annen juridisk form. Som stiftelse har den ikke eiere på samme måte som et aksjeselskap. Styresammensetning og styring må derfor leses ut fra stiftelsens vedtekter og relevante offentlige dokumenter, ikke ut fra en aksjonærprotokoll som om staten eide aksjer i Rikstoto. Den som vil undersøke hvem som oppnevner eller velger styremedlemmer, bør finne de konkrete vedtektene og beslutningsdokumentene for stiftelsen.

Dette skillet er viktig i politiske debatter. Når en person får et styreverv i et statlig eid selskap, kan det være tale om et verv i en virksomhet der staten utøver eiermakt. Når en person får verv i en stiftelse, er styringsforholdet annerledes. Begge deler kan være av offentlig interesse, men de bør ikke beskrives som samme type utnevnelse.

Politikeres overgang til styreverv

At tidligere politikere går inn i styreverv, er ikke i seg selv bevis på at noe er galt. Politikere kan ha erfaring med budsjetter, organisasjonsstyring, offentlig forvaltning og politiske beslutningsprosesser – kompetanse som kan være relevant i et styre. Samtidig har slike overganger en åpenbar demokratisk side: Publikum kan spørre om nettverk, tidligere beslutninger eller politisk innflytelse har spilt en rolle.

Den ryddige måten å undersøke saken på er å følge dokumentasjonen, ikke å trekke konklusjoner fra en persons partitilknytning alene. Hvilke formelle krav gjelder for vervet? Hvem foretok valget eller oppnevningen? Hvilken kompetanse ble lagt vekt på? Har personen økonomiske interesser eller tidligere roller som er relevante? Og er eventuelle habilitetsvurderinger håndtert etter reglene?

For bakgrunn om en valgt politiker kan man bruke Stortinget.no representantbiografi. En representantbiografi kan gi opplysninger om verv, utdanning og politisk erfaring, men den er ikke alene dokumentasjon på hvorfor en person ble valgt til et bestemt styre. Den bør leses sammen med protokoller, offentlige kunngjøringer og virksomhetens egne dokumenter.

Det er også nødvendig å skille mellom en aktiv stortingsrepresentant og en tidligere politiker. Aktive folkevalgte har særskilte plikter og regler å forholde seg til, mens tidligere politikere kan ha andre rammer. I begge tilfeller er åpenhet viktig: Allmennheten bør kunne forstå hvordan vervet ble til, hva det innebærer, og om det finnes interessekonflikter som må håndteres.

Styrehonorar og økonomiske interesser

Styremedlemmer får normalt honorar for ansvar og arbeid. Styreverv innebærer blant annet å føre tilsyn med ledelsen, behandle strategi og økonomi og ivareta virksomhetens interesser. Et honorar er derfor ikke i seg selv mistenkelig. Men størrelsen og fastsettelsen av honoraret bør være mulig å kontrollere, særlig når det gjelder virksomheter som har en offentlig rolle eller er underlagt offentlig regulering.

Et konkret priseksempel er **338 970 kroner** – honorar til styreleder i Norsk Tipping i 2026. Beløpet bør forstås som et styrehonorar, ikke som lønn for en ordinær fulltidsstilling. For å kontrollere et slikt tall bør leseren gå til den relevante generalforsamlingsprotokollen eller annen offisiell dokumentasjon og undersøke hvilket år honoraret gjelder, hvilket verv det gjelder, og om beløpet er årlig.

Det er dessuten viktig å holde honoraret opp mot ansvaret og størrelsen på virksomheten, uten å late som om én sammenligning gir hele svaret. Et styrehonorar kan være høyt sett fra én målestokk og rimelig sett fra en annen. Den offentlige interessen ligger både i summen og i prosessen: Hvem fastsetter den, hvilke kriterier brukes, og er vedtaket dokumentert?

Spørsmål Hva bør undersøkes? Hvem fastsetter honoraret? Generalforsamlingsprotokoll, vedtak eller relevante styringsdokumenter. Hvilket verv gjelder beløpet? Om det gjelder styreleder, nestleder eller ordinært styremedlem. Hvilket år gjelder beløpet? Om summen gjelder et bestemt kalenderår, og om den er årlig. Finnes det interessekonflikter? Relevant økonomisk aktivitet, andre verv og eventuelle habilitetsvurderinger.

Økonomiske interesser handler ikke bare om honoraret. Styremedlemmer kan ha andre verv, investeringer eller forbindelser som bør vurderes opp mot sakene styret behandler. Det betyr ikke at enhver forbindelse gjør en person inhabil. Det betyr at virksomheten må ha rutiner for å avdekke og håndtere mulige interessekonflikter, og at offentligheten bør kunne finne informasjon om disse rutinene.

Slik undersøker du saken selv

Den som vil finne ut hvordan eneretten og styreutnevnelser fungerer, kan begynne med en enkel dokumentrunde:

1. **Les regelverket.** Finn lov- og forskriftsbestemmelsene som regulerer pengespill og tillatelsene til de aktuelle aktørene.
2. **Finn protokollen.** Bruk PDF-protokoll fra Norsk Tippings generalforsamling på regjeringen.no når spørsmålet gjelder Norsk Tipping, styrevalg eller honorarvedtak.
3. **Kontroller bakgrunnen.** Bruk Stortinget.no representantbiografi for å kontrollere politiske verv og offentlig oppgitt bakgrunn, men ikke som eneste kilde til en oppnevning.
4. **Skill organisasjonene fra hverandre.** Sjekk om det gjelder et statlig eid aksjeselskap eller en stiftelse som Norsk Rikstoto.
5. **Se etter habilitet og åpenhet.** Undersøk om virksomheten har offentliggjort relevante styreopplysninger, honorarer og rutiner for interessekonflikter.

En enerett som må begrunnes og kontrolleres

Norges enerett på hestespill via Stiftelsen Norsk Rikstoto bygger på et politisk valg: Spilltilbudet skal ikke overlates til ubegrenset konkurranse, men styres gjennom en regulert ordning med et begrenset antall aktører. Begrunnelsen handler særlig om ansvarlig spill, myndighetenes mulighet til å føre kontroll og koblingen mellom spillinntekter og hestesporten.

Det valget fritar ikke Rikstoto eller myndighetene fra åpenhet. Tvert imot gjør eneretten spørsmål om ansvar, tilsyn, styresammensetning og økonomiske interesser ekstra viktige. Når politikere går over i styreverv, bør vurderingen bygge på dokumenterte utnevnelser og relevante regler – ikke bare antakelser. Når et styrehonorar er 338 970 kroner, bør beløpet kunne spores til et offentlig vedtak. Og når staten omtales som eier, må det avklares om saken faktisk gjelder et statlig eid selskap som Norsk Tipping, eller en stiftelse med en annen styringsform.

Det er slik enerettsmodellen bør diskuteres: med blikk for både formålet og makten den gir, og med offentlige dokumenter som grunnlag for å kontrollere hvem som beslutter, hvem som tjener på ordningen, og hvordan hensynet til spillerne blir ivaretatt.